

סוג הבחינה: בגרות לנבחנים אקסטרניים
מועד הבחינה: חורף תשס"ב, 2002
מספר השאלון: 29, 70, 80
נספח: חלק א – נספח

גאוגרפיה

3 יחידות לימוד

מבנה הבחינה: בבחינה זו שני חלקים.

חלק א	–	שעתיים	–	66	נקודות
חלק ב	–	שעה	–	33	נקודות
התרשמות	–	1	נקודה		
סה"כ	–	שלוש שעות	–	100	נקודות

חלק א הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בחלק זה שני פרקים.

פרק ראשון	–	גאוגרפיה של ארץ-ישראל	–	(2x18)	–	36	נקודות
פרק שני	–	גאוגרפיה של המזרח התיכון	–	(2x15)	–	30	נקודות
סה"כ	–					66	נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: 1. אטלס כללי (כולל אטלס אוניברסיטאי חדש ואטלס כרטא).

שים לב: אין להשתמש באטלס גיאוגרפי יבנה, הכולל בתוכו את המילון למונחי הגיאוגרפיה.

2. מפה של ארץ-ישראל 1:250,000.

3. מפה גיאולוגית של ארץ-ישראל 1:250,000 או 1:500,000.

4. אטלס ישראל החדש.

ד. הוראות מיוחדות: 1. כדי להמחיש את תשובותיך היעזר בסרטוטים, בחתכים

ובגרפים, לפי הצורך.

2. אין להשתמש באטלס המזרח התיכון.

שים לב: בשאלות בנושא ארץ-ישראל נכללת שאלה המסתמכת

על מפות מ"אטלס ישראל החדש".

כתוב במחברת הבחינה בלבד. בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב בטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רישום טיוטות כלשהן על דפים מחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה! רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה.
ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

/המשך מעבר לדף/

ה ש א ל ו ת

פרק ראשון – גאוגרפיה של ארץ-ישראל (36 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 1-7 (לכל שאלה – 18 נקודות; מספר הנקודות לכל סעיף רשום בסופו).

1. נמלים

לפניך טבלת נתונים על תנועת מטענים בנמלי הארץ בשנים נבחרות.
עיין בטבלה, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריה.

תנועת מטענים בנמלי הארץ (אלפי טונות)

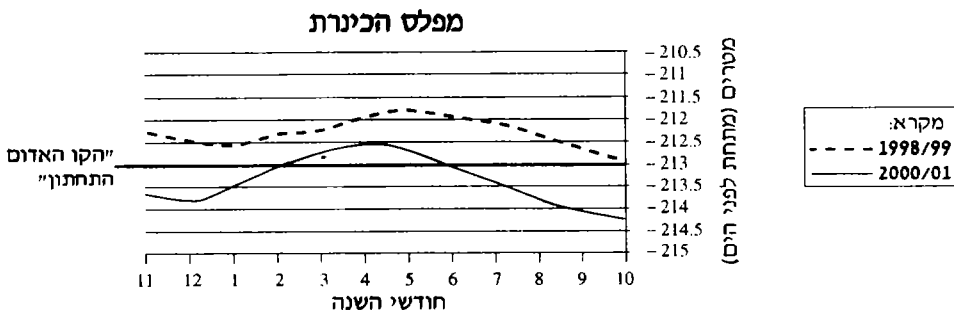
השנה הנמל	1966	1989	1996
אילת	286	1,000	1,617
אשדוד	23	5,149	14,221
חיפה	3,740	5,030	13,142

א. תאר את השוני בין שלושת הנמלים מבחינת קצב הגידול של תנועת המטענים.
(6 נקודות)

ב. תאר את ייחודו של כל אחד מהנמלים מבחינת סוגי המטענים העוברים בו, ומבחינת ההינטרלנד (המרחב העורפי) והפורלנד (המרחב הקדמי) שלו. (12 נקודות)

2. הכינרת

לפניך גרף המציג את מפלס הכינרת בשנים 1998/99, 2000/01.

א. תאר את התנודות במפלס הכינרת במהלך השנה 1998/99 ובמהלך השנה 2000/01.
ציין מהו ההבדל המהותי במפלס בין שתי שנים אלה. (4 נקודות)

ב. הסבר שני גורמים המשפיעים על הגובה של מפלס הכינרת. (8 נקודות)

ג. איזה תפקיד ממלא "הקו האדום התחתון" (המסומן בגרף)? (6 נקודות)

/המשך בעמוד 3/

3. מיעוטים

- א. עיין באטלס ישראל החדש בעמוד 34 מפה ד (האוכלוסייה הלא-יהודית לפי דת, לפי נפות, 1988) ובעמוד 49 מפה ט (יישוב דרוזי בהר).
על-פי המפות, ציין היכן בארץ נמצאים ריכוזי האוכלוסייה הדרוזית, ותאר את המבנה האופייני של יישוב דרוזי בהר. (9 נקודות)
- ב. ציין שתי תמורות אופייניות (מתחומים שונים) שחלו ביישובי הדרוזים, והצג שני גורמים המסבירים תמורות אלה. (9 נקודות)

4. אתרים

- לפניך שמות של שישה אתרים בארץ:
שפד"ן ; רמת חובב ; חיריה ; שדה דוב ; כביש חוצה ישראל ; המוביל הארצי.
- א. בחר בארבעה מהם, וציין איזה תפקיד ממלא (או עשוי למלא) כל אחד מהאתרים שבחרת. (4 נקודות)
- ב. ציין את המיקום או התוואי של שלושה מהאתרים, ופרט את השיקולים למיקום האתר או התוואי. (7 נקודות)
- ג. הבא טענה אחת של ביקורת כלפי שלושה מהאתרים (סה"כ – שלוש טענות). (7 נקודות)

5. עמק יזרעאל

- א. תאר את השתרעותו של עמק יזרעאל, את מבנהו הפיזי ואת תפרוסת היישובים שבו. (10 נקודות)
- ב. ציין שני ענפי חקלאות מרכזיים בעמק, והסבר שני גורמים להתפתחות של כל אחד מהם (סה"כ – ארבעה גורמים). (8 נקודות)

6. נמל התעופה בן-גוריון וסביבותיו – מדרש תמונה

- א. עיין בתמונה שבנספח וציין שלושה שימושי קרקע הנראים בתמונה (מלבד נמל התעופה עצמו). (6 נקודות)
- ב. ציין והסבר שני חסרונות, הנובעים ממיקומו של נמל התעופה, שאפשר לזהותם על-פי התמונה. (6 נקודות)
- ג. ציין שני סוגי יישובים הנראים בסביבות נמל התעופה, ותאר את ההבדלים ביניהם על-פי התמונה. (6 נקודות)

שים לב!

שאלה 7 מיועדת לתלמידים שקראו גם את המאמר "תפיסת גלעין-שוליים לאומיים",
מאת אריה שחר, מהספר: **תמורות בגיאוגרפיה של ישראל: גלעין ושוליים**.

7. שאלה על המאמר "תפיסת גלעין-שוליים לאומיים"

א. ציין והסבר חמש תכונות של אזורי שוליים לאומיים. (9 נקודות)

ב. הסבר מהי "מדיניות מרחבית לאומית", והבא שתי דוגמאות למדיניות כזו בישראל.

(9 נקודות)

פרק שני – גאוגרפיה של המזרח התיכון (30 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 8-12 (לכל שאלה – 15 נקודות; מספר הנקודות לכל סעיף רשום בסופו).

8. כלכלת עיראק

- א. ציין שני גורמים פיזיים שיש בהם פוטנציאל להתפתחות הכלכלה בעיראק, ותאר את התרומה האפשרית של כל אחד מהם. (7 נקודות)
- ב. ציין ארבעה גורמים המעכבים את פיתוחה של עיראק, והסבר במה הם מעכבים את הפיתוח. (8 נקודות)

9. סכר אסואן

- א. הצג חמש מטרות של מצרים בהקמת סכר אסואן (הגבוה). (10 נקודות)
- ב. ציין והסבר שלוש תופעות-לוואי שליליות שהן תוצאה של הקמת הסכר. (5 נקודות)

10. בעיית המים בירדן

- א. ציין שלושה גורמים המחמירים את בעיית המים בירדן. (8 נקודות)
- ב. תאר את מפעל המים של תעלת עיור, והסבר את חשיבותו הכלכלית. (7 נקודות)

11. ערים בסוריה

לפניך רשימה של חמש הערים הגדולות בסוריה ומספר התושבים בהן (הערכה לשנת 1995):

דמשק	–	1,751,000
חלב	–	1,745,000
חומס	–	518,000
לטקיה (לדִיקיה)	–	284,000
חמה	–	254,000

- א. תאר את המדרג העירוני של סוריה, והסבר שני גורמים שונים להתהוות מדרג עירוני זה. (8 נקודות)
- ב. בחר בשתיים משלוש הערים הקטנות יחסית שברשימה, ותאר את המיקום ואת הבסיס הכלכלי של כל אחת מהן. (7 נקודות)

שים לב!

שאלה 12 מיועדת לתלמידים שקראו גם את המאמר "עלייתו ונפילתו של כוח הנפט הערבי", מאת אליהו קנובסקי, מהספר: **יישוב, חברה וכלכלה: פרקים בגיאוגרפיה של המזרח התיכון**.

12. שאלה על המאמר "עלייתו ונפילתו של כוח הנפט הערבי"

- א. תאר שלושה תנאים שאפשרו למדינות במזרח התיכון להפוך את הנפט לכוח פוליטי. (9 נקודות)
- ב. תאר כיצד השפיעו התנודות של מחירי הנפט בעולם בשנות השבעים והשמונים על הכלכלה של ערב הסעודית. (6 נקודות)

ב ה צ ל ח ה !

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

גאוגרפיה

3 יחידות לימוד

חלק ב

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעה אחת.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בחלק זה שני פרקים.

פרק שלישי – גאוגרפיה חבלית

- התבלים: *
- ארצות-הברית או: ארצות-הברית הבתר-תעשייתית *
- מערב אירופה לקראת המאה ה-21 *
- העולם המתפתח (העולם השלישי) *

פרק רביעי – גאוגרפיה נושאית

- הנושאים: *
- יישובים עירוניים *
- גאוגרפיה כלכלית *
- גאולוגיה *
- אקלים *

עליך לענות על שלוש שאלות, לפי ההוראות בגוף השאלון.

לכל שאלה – 11 נקודות; סה"כ – 33 נקודות לחלק זה.

התרשמות – 1 נקודה.

הערה למעריך: את ההתרשמות יש לרשום כשאלה מס' 40.

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אטלס כללי (כולל אטלס אוניברסיטאי חדש ואטלס כרטא).

שים לב: אין להשתמש באטלס גיאוגרפי יבנה, הכולל בתוכו את המילון למונחי הגיאוגרפיה.

ד. הוראה מיוחדת: כדי להמחיש את תשובותיך היעזר בסרטוטים, בחתכים ובגרפים, לפי הצורך.

כתוב במחברת הבחינה בלבד. בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה). רישום טיוטות כלשהן על דפים מחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה! רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

ה ש א ל ו ת

בשאלון זה (בפרקים השלישי והרביעי) 27 שאלות, 13-39.
מבין 27 השאלות, עליך לענות על שלוש בלבד.
אין לענות על יותר משתי שאלות באותו חבל ו/או באותו נושא.
(לכל שאלה – 11 נקודות; מספר הנקודות לכל סעיף רשום בסופו.)

פרק שלישי – גאוגרפיה חבלית

ארצות-הברית

שים לב: נבחן שבחר לענות על שאלות הנוגעות לארצות-הברית
אינו רשאי לענות על שאלות הנוגעות לארצות-הברית ה**בתר-תעשייתית**.

13. מזרח ארצות-הברית

השאלה עוסקת במזרח ארצות-הברית.

- שים לב: לצורך שאלה זו, הגבול המערבי של האזור הוא הרי האפלציים (ללא האפלציים), והגבול הדרומי הוא מדינת ג'ורג'יה (כולל ג'ורג'יה). השאלה אינה עוסקת במדינת פלורידה.
- א. ציין שני הבדלים בכלכלה, בין החלק הצפוני לחלק הדרומי של מזרח ארצות-הברית.
(5 נקודות)
- ב. הסבר שתי סיבות להבדלים שציינת. (6 נקודות)

14. רוחות

- א. תאר את השינוי העיקרי בכיוון הרוחות בין הקיץ לחורף במרכז ארצות-הברית, והסבר מה גורם לשינוי זה. (4 נקודות)
- ב. ציין שני סוגים של רוחות הרסניות, האופייניות לארצות-הברית. לגבי כל אחד מסוגי הרוחות – ציין באיזו עונה הוא שכיח, ועל איזה אזור בארצות-הברית הוא משפיע. (7 נקודות)

15. חקלאות

- א. תאר את השתרעותה של אחת משתי הרצועות החקלאיות האלה:
רצועת התירס; רצועת הכותנה.
- הסבר מה הם הגורמים התוחמים את גבולות הרצועה שתיארת. (5 נקודות)
- ב. פְּרֵט שלושה שינויים שחלו במשק החקלאי בארצות-הברית. (6 נקודות)

ארצות-הברית הבתר-תעשייתית

שים לב: נבחן שבחר לענות על שאלות הנוגעות לארצות-הברית הבתר-תעשייתית אינו רשאי לענות על שאלות הנוגעות לארצות-הברית.

16. ענפים מובילים בתעשייה

- א. ציין שני ענפי תעשייה מובילים (מרכזיים) בכלכלה של ארצות-הברית בעידן התעשייתי ושני ענפי תעשייה מובילים בכלכלתה בעידן הבתר-תעשייתי.
הצג שני גורמים לשינוי בסוגי הענפים המובילים בתעשייה. (7 נקודות)
- ב. תאר שני מאפיינים של מפעל תעשייתי בכלכלה הבתר-תעשייתית. (4 נקודות)

17. העיר הבתר-תעשייתית

- א. ציין שתי בעיות שמשקפות את המשבר במערכת העירונית הבתר-תעשייתית, והסבר מדוע הן נוצרו. (6 נקודות)
- ב. הצג שתי הצעות שהועלו לפתרון המשבר של העיר הבתר-תעשייתית. (5 נקודות)

18. איכות הסביבה

- א. הסבר במה הקמת הפארקים הלאומיים הראשונים בארצות-הברית היא בבחינת נקודת מפנה במאבק לשימור הסביבה.
ציין פארק אחד כזה, ותאר את מיקומו. (5 נקודות)
- ב. ציין שתי בעיות בתחום איכות הסביבה שנוצרו בעידן הבתר-תעשייתי, והסבר מה גרם לבעיות אלה. (6 נקודות)

מערב אירופה לקראת המאה ה-21

19. תעשייה וכלכלה

- א. החברות בקהילייה האירופית מעניקה יתרונות כלכליים למדינות החברות בה. הסבר שלושה יתרונות כלכליים של מדינות אלה, הנובעים מחברותן בקהילייה. (6 נקודות)
- ב. ציין התערבות ממשלתית בפיתוח התעשייתי במדינות אירופה בשני תחומים. (5 נקודות)

20. התפתחות עירונית

- א. מהו הגורם העיקרי למשבר בתחבורה העירונית ברוב הערים במערב אירופה? פְּרֵט שלוש השפעות של גורם זה בתחומים שונים. (6 נקודות)
- ב. בחר בשתי ערים באירופה, ותאר דרך אחת שבה כל עיר מנסה להתמודד עם המשבר בתחבורה (סה"כ – שתי דרכים). (5 נקודות)

21. דנמרק

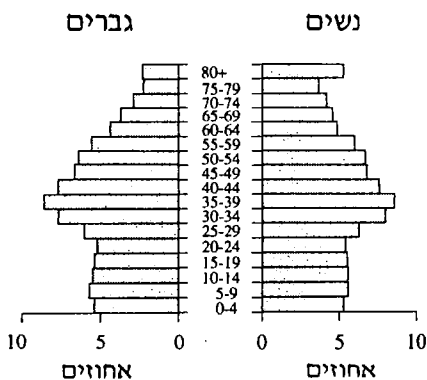
- א. ציין שני גורמים המכבידים על פיתוח החקלאות בדנמרק. (6 נקודות)
- ב. מהו ענף החקלאות העיקרי בדנמרק? הצג שתי דרכים שהביאו לשגשוגו. (5 נקודות)

העולם המתפתח (העולם השלישי)

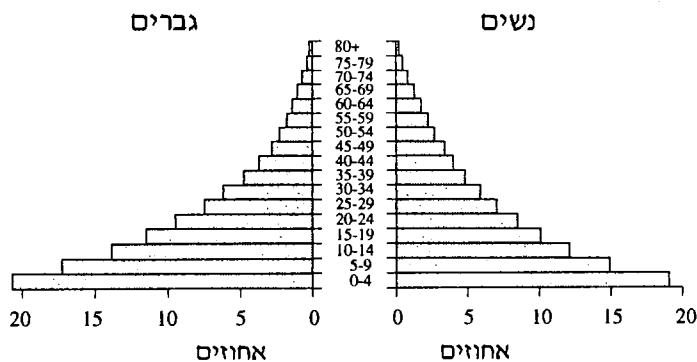
22. פירמידות גילים

לפניך שתי פירמידות גילים – האחת של מדינה מתפתחת, והאחרת של מדינה מפותחת.

פירמידה א

פירמידה ב

- א. איזה סוג מדינה מיוצגת בכל אחת מהפירמידות? ציין שלושה הבדלים בין הפירמידות. (4 נקודות)
- ב. הבא ארבע סיבות המסבירות את המבנה האופייני של הפירמידה שמייצגת מדינה מתפתחת. (7 נקודות)

23. הגירה לעיר

- א. ציין והסבר שלוש סיבות להגירה לעיר בעולם המתפתח. (6 נקודות)
- ב. תאר שלוש השפעות של הגירה זו על התפתחות הערים בעולם המתפתח. (5 נקודות)

24. התפתחות הכפרים

התפתחות הכפרים בעולם המתפתח קשורה בשני מסלולי פיתוח:

(1) מודרניזציה של החקלאות.

(2) ניסיונות לבצע רפורמות ארגוניות וחברתיות.

א. תאר שלושה תהליכי שינוי הקשורים במסלול (1) – מודרניזציה של החקלאות.

(6 נקודות)

ב. תאר שני תהליכי שינוי הקשורים במסלול (2) – רפורמות ארגוניות וחברתיות.

(5 נקודות)

פרק רביעי – גאוגרפיה נושאית

יישובים עירוניים

25. מע"ר

א. הצג שלושה מאפיינים של המע"ר, ותאר שלושה תהליכי שינוי החלים בו.

(7 נקודות)

ב. הסבר מהו מע"ר-משנה, והבא שתי סיבות להקמתם של מע"רי-משנה. (4 נקודות)

26. הסבר מושגים

הסבר ארבעה מבין ששת המושגים שלפניך:

דגם רב-קוטבי ; אגד ערים ; עורף עירוני ; יוממות ; פרבור ; עיר ראשה. (11 נקודות)

27. הדגם המעגלי

א. תאר את מערך שימושי הקרקע בעיר הבנויה על-פי הדגם המעגלי (על-פי בורגיס),

והסבר אותו. (תוכל להוסיף סרטוט לתשובתך). (5 נקודות)

ב. הסבר כיצד שלושה גורמים שונים עשויים להביא לשינוי בדגם המעגלי של העיר.

(6 נקודות)

גאוגרפיה כלכלית

28. חברות רב-לאומיות

א. ציין שלושה יתרונות של חברות רב-לאומיות (בהשוואה לחברות חד-לאומיות).

(5 נקודות)

ב. הצג שלוש דרכי פעולה שנקטו חברות רב-לאומיות כדי לחזור לשווקים בעולם.

(6 נקודות)

29. גומי טבעי

- א. תאר את תנאי הגידול המתאימים לעץ הגומי, וציין שני אזורים שבהם נפוץ גידולו של עץ זה. (4 נקודות)
- ב. תאר את תהליך ההפקה של הגומי מעץ הגומי. (3 נקודות)
- ג. מדוע אין מרחיבים את שטחי הגידול של עץ הגומי, אף-על-פי שהביקוש לגומי גדל? (4 נקודות)

30. סוגי משק חקלאי

- לפניך שני צמדי מושגים, המתארים משק חקלאי:
משק מְחִיָּה – משק מעורב
משק שיווק – משק מתמחה
הסבר את ארבעת המושגים, ואת הקשר שבין המושגים בכל צמד. (11 נקודות)

גאולוגיה

31. הפן הביני (פן הביניים)

- א. מהו הפן הביני (פן הביניים)? תוכל להיעזר בסרטוט להדגמת דברידך. (4 נקודות)
- ב. תאר שני גורמים לנדידת הפן הביני. תאר את שתי התוצאות האפשריות של תהליך זה. (7 נקודות)

32. סלעים

- לפניך רשימה של שישה סוגי סלעים:
גיר ; כורכר ; דולומיט ; מלח ; אבן חול ; גבס.
- א. מיין את ששת סוגי הסלעים לשלוש קבוצות, לפי סביבת ההיווצרות שלהם. (ציין מהי הסביבה). (5 נקודות)
- ב. בחר בשני סלעים מהרשימה (מקבוצות שונות) ותאר את דרך ההיווצרות של כל אחד מהם. (6 נקודות)

33. ניתוח חתכים גאולוגיים

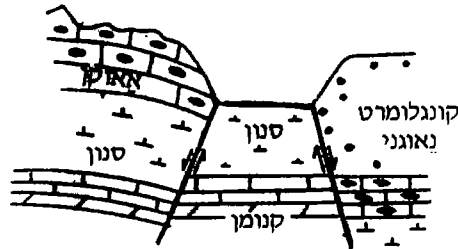
לפניך שלושה איורים (איור א-איור ג), שבהם נראים סוגים שונים של היפוך תבליט. הסבר את המושג "היפוך תבליט", ותאר כיצד נוצרו שניים משלושת הנופים המיוצגים באיורים. (11 נקודות)

איור א

איור ב

איור ג

גאומורפולוגיה

34. עיצוב נוף על-ידי רוח

- א. תאר שלושה סוגים של הסעה על-ידי רוח. (6 נקודות)
- ב. תאר שני סוגים של הרבדה על-ידי רוח. (5 נקודות)

35. עיצוב נוף על-ידי קרחונים

- א. תאר שלוש צורות נוף שנוצרו על-ידי סחיפה קרחונית, והסבר כיצד נוצרה כל אחת מהן. (6 נקודות)
- ב. תאר שתי צורות נוף שנוצרו על-ידי צבירה קרחונית, והסבר כיצד נוצרה כל אחת מהן. (5 נקודות)

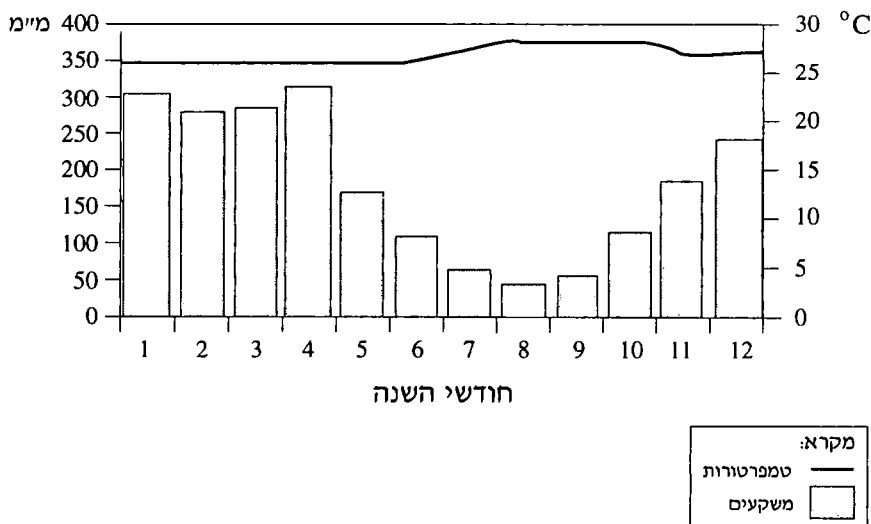
36. סחיפה של נחלים

- א. הסבר מהי טעונת, ותאר שני סוגים של טעונת. (5 נקודות)
ב. תאר שלושה שלבים בהתהוות מדרגת סחף. (6 נקודות)

אקלים

37. ניתוח קלימוגרף

עיין בקלימוגרף שלפניך.

- א. על-פי הקלימוגרף, תאר את מהלך הטמפרטורות והמשקעים לאורך השנה. (4 נקודות)
ב. לפניך רשימה של ארבע ערים בעולם:
סידני – אוסטרליה
מנוס (מנאוס) – ברזיל
רומא – איטליה
בגדד – עיראק
ציין איזו מהערים מיוצגת בקלימוגרף, ונמק את דבריך. (7 נקודות)

38. אינברסיה

- א. הסבר מהי אינברסיה אקלימית. (5 נקודות)
- ב. ציין שני מצבים אטמוספריים שמתרחשת בהם אינברסיה, והסבר כיצד נוצר אחד מהם. (6 נקודות)

39. מושגים

עיין בשתי קבוצות המושגים שלפניך.

לכל מושג בקבוצה א' יש מושג בקבוצה ב' הקשור אליו.

קבוצה ב'

קבוצה א'

הרים

זרם סילון

האוקיינוס השקט

בריזה

התמוככות והתבדרות

יודיד הכסף

גשם מלאכותי

טייפון

טרופופאוזה

ערפל

יום ולילה

גשמים אורוגרפיים

נקודת הטל

רמה סובטרופית

א. העתק למחברתך את שבעת המושגים מקבוצה א', ורשום ליד כל אחד מהם את

המושג מקבוצה ב' הקשור אליו. (4 נקודות)

ב. בחר בארבעה מבין שבעת זוגות המושגים, והסבר בקצרה את הקשר שבין שני

המושגים בכל זוג. (7 נקודות)

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך